

KULTUR

Mer kultur: Recensionerna, krönikorna, kulturnyheter och debatten – mer läsning på vk.se/kultur

Kulturredaktör: Sara Meidell 090-17 60 38 E-post: kultur@vk.se

En kejsare full av kärlek

TEATER

Kejsarn av Portugallien

Författare: **Selma Lagerlöf**

Manus & regi: **Åsa Ekberg**

Scenografi & kostym: **Astrid Maya**

Mask & peruk: **Helena**

Andersson

Medverkande: **Mikael Lindgren, Anna "Pluck" Söderling**

Av Västerbottensteatern Studion, Umeå Folkets hus

SCEN. Under coronapandemin har Västerbottensteatern utmärkt sig för sin starka ambition om att hålla scenerna öppna och efter en väl genomförd Romeo & Julia med stor ensemble på sommarscenen är nu också en normal höstsäsong i gång, med en fortsättning av pågående klassikerår.

Kejsarn av Portugallien är föreställningen som tar vid efter vårens Tjechovska clownen och detta i en turnévänlig uppsättning som väljer bort yvigare nytolkningar och i stället håller sig stramt till förlagans tidsfärg. I en avskalat enkel scenografi återfinns en likaledes stramt hållen ensemble; Mikael Lindgren och Anna Söderling, som utöver paret Jan och Kattrina gör samtliga övriga roller i deras berättelse om vad som hände där i Skroljycka.

Det som gör uppsättningen så rik är en skådespelarduo av yppersta klass, Anna Söderling och Mikael Lindgren.

FOTO: PATRICK DEGERMAN

Det hela hade kunnat smaka budgetproduktion, en försiktighetsplanering i en osäker tid; vilket det också hade varit enkelt att ha tålmod med, givet de osäkra tiderna. Men upplevelsen är inte på något vis torftig utan full av lyster.

Främst handlar det förstås om klassikerns starka kapital, denna Selma Lagerlöfs vackraste kärleksroman, med närmast outtömliga teman i fälten kärleken mellan barn och föräldrar, tillhörighet och utanförskap, svek och förlåtelse. Men

aldrig så evigt stora och giltiga ämnen behöver också sina starka förmedlare och det som gör uppsättningen så rik är här en skådespelarduo av yppersta klass.

Mikael Lindgren gör en Jan som

får behålla stor värdighet in i drömvärlden han flyr till i det att den älskade Klara Fina Gulborg lämnar föräldrahemmet för att rädda detsamma undan nye husbondens kuppöversök. Glittret som den nyfödda jättan sätter i hans blick slocknar liksom aldrig, trots det som byfölket viskar om henne - han förstärker det bara med stjärnor och silverkäpp i transformationen till kejsare.

Kattrina är mera krass när hon tar emot pengakuvertet som Klara-Gulla sänder från Stockholm, men har tålmod när Jan var dag går ned till ångbåtsbryggan med sin längtan - älskar på ett mera pragmatiskt vis, men likafullt starkt och villkorslöst. I snabba rollbyten bjuder Anna Söderling på både stor komediennekvalitet och mera finstiltat rolltolkning - en höjare är när hon gör notbindaren Ola i rapp ordväxling med Jan, med slängande mössa som fördelare av roll och ord.

Förvecklingarna och intrigen i byn, som har större plats i Selma Lagerlöfs version, läggs här mer ut som laverung i fonden. Det stora är hela tiden kärleken i triangeln Jan, Kattrina och Klara-Gulla. Det gör adressen in i samtiden starkare; hur svår och stark kraft kärleken är, hur oändligt långt vi är beredda att gå, i varje riktning av det mänskliga, för dem vi älskar.

SARA MEIDELL

KOMMENTAR: PO ÅGREN

”Hej Siri, har jag covid-19?”

TEKNIK. Vi är många som har gnuggat en pinne i svalget och i näsan för att få veta om vi bär på coronaviruset eller inte. Därefter har provet skickats till ett labb och svaret har kommit inom ett eller två dygn. Går det att testa på något annat, effektivare, sätt?

Flera forskargrupper i världen arbetar med olika typer av röstanalysystem med hjälp av självlärande AI-teknik för att undersöka om små förändringar i människors röst kan indikera sjukdomar, enligt en artikel i Nature (200930).

Man började forska kring sjukdomar som har tydlig påverkan på röst och tal. Parkinsons sjukdom är ett typiskt exempel, eftersom sjukdomen i hög grad påverkar det vokala systemet. Poängen är att upptäcka indikationer på ett väldigt tidigt stadium, innan

tillståndet kan diagnostiseras av läkare.

Men inte enbart Parkinsons sjukdom. Även patienter med begynnande Alzheimer studeras med avseende på röst- och talförändringar. Utöver dessa två sjukdomar har man även börjat testa röstanalys för depression, autism, demens samt till och med hjärtsjukdomar.

Fortfarande är dessa studier i sin linda, de är relativt småskaliga och tekniken saknar ännu den träffsäkerhet som gör att den kan användas kliniskt.

Under rådande pandemi testar man även röstanalys för att detektera symptom på covid-19. Företaget Vocalis har byggt en app för mobiler med vilken man testar människors röster för att hitta ett röstavtryck som tyder på covid-19. De är inte ensamma. Åtminstone tre andra fors-

Stayaway Covid är en app som med hjälp av Bluetooth-teknik kan identifiera om användaren har varit i närheten av någon smittad.

FOTO: TT

kargrupper arbetar med liknande projekt.

I framtiden kommer min virtuella assistent i telefonen, i datorn eller varför inte roboten, att kunna säga ”Hej P O, du

har blivit förkyld” med hög säkerhet, hävdar en av forskarna kring röstanalys.

Fantastiskt, inte sant? Men integritetsriskerna hopar sig om

tekniken kommer att fungera brett, på en stor mängd sjukdomar. Det är känsliga, medicinska personuppgifter som kan hackas, säljas och användas på helt andra sätt än avsett.

Skulle arbetsgivare vara intresserade av röstanalyser av sina anställda, eller av personer som söker anställning? Skulle försäkringsbolag vara intresserade att få uppdaterade röstanalyser för försäkringstagare? Vilka andra aktörer skulle vilja ta del av människors röstanalyser?

Och om tekniken utvecklas till att kunna identifiera symptom med extremt hög känslighet, är risken överhängande att vi kommer att se överdiagnostiseringar.

En teknik är aldrig bättre än den reglering av integritet och användning som omgärdar den.

P O ÅGREN